והרי טענה דכתיב [1]כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ותנן [א][א]שבועת הדיינין הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה התם דומיא [ב]דכלים מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב והרי מעשר דכתיב [2]וצרת הכסף בידך ותנן [ג]הפורט סלע ממעות מעשר שני כסף [ד]הכסף ריבה והרי הקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו [ה]ואמר שמואל [ב]הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל התם נמי [ו]כסף כסף יליף ממעשר והרי קידושי אשה דכתיב [ז][3]כי יקח איש אשה ובעלה וגמר קיחה [4]קיחה משדה עפרון [ח]ותנן בית הלל אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה נימא רב אסי דאמר כבית שמאי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר רב אסי כל כסף קצוב האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה מאי קמ"ל [ט]תנינא [ג]חמש סלעים של בן [ד]שלשים של עבד [ה]חמשים של אונס ושל מפתה [ו]ומאה של מוציא שם רע כולם בשקל הקודש במנה צורי °ושל דבריהם כסף מדינה איצטריכא ליה דלא תנן [י]דתניא [כ]התוקע לחבירו נותן לו סלע ולא תימא מאי סלע ארבע זוזי אלא [ח]מאי סלע פלגא דזוזא דעבידי אינשי דקרו לפלגא דזוזא [ל]איסתירא רבי שמעון בן לקיש אומר טעמייהו דבית שמאי כדחזקיה [מ]דאמר חזקיה אמר קרא [5]והפדה מלמד שמגרעת מפדיונה ויוצאה אי אמרת בשלמא דיהיב לה דינר היינו דמגרעה ואזלה עד פרוטה אלא אי אמרת דיהיב לה פרוטה מפרוטה (א) מי מגרעה ודלמא ה"ק רחמנא היכא דיהיב לה דינר תיגרע עד פרוטה היכא דיהיב לה פרוטה לא תיגרע כלל

לא

והרי טענה. שאדם טוען את חבירו ומשביעין אותו אם הודה במקצת דכתיב כי יתן איש וגו' ועליו כתיב אשר יאמר כי הוא זה דילפינן מינה (ב"ק דף קז.) שהמודה מקצת ישבע דונקרב בעל הבית התם כתיב ודרשי' ליה לשבועה: **ותנן שבועת הדיינין.** אינה בפחות מטענת שתי מעות כסף ופליגי בה רב ושמואל[נ] רב אמר כפירה שתי כסף ושמואל אמר טענה עצמה שתי כסף ואפילו לא כפר בה אלא פרוטה או הודה בפרוטה חייב מ"מ מדקתני שתי כסף ש"מ קרא לאו דוקא כסף קאמר אלא אממונא בעלמא קפיד וכיון שלא פירש כמה לא מסרו הכתוב אלא לחכמים ולא קים להו לרבנן לאשבועיה בבציר מהכי דאי קרא דוקא כסף כתיב נהי דמעה היא מטבע הפחותה שבצורי מיהו שתים מנא להו: הכי גרסי' **ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב.** שיהו שוים שתי כסף ולאפוקי ממ"ד התם[ס] טענו שני מחטין חייב בהודאת אחת מהן לכך יצאו כלים למה שהן כלומ' שיתחייב בכלים בכל שהו. ורבותינו מפרשים שהדינר הוא מטבע הפחותה שבצורי ופירכא מדקתני שתי כסף שהן מעות ותירוצא מה כלים דבר חשוב אף כסף דבר חשוב ומעה דבר חשוב הוא ולדידי קשיא ביה טובא חדא דא"כ דכל כסף האמור בתורה דינר הוא היכי אתיא הך היקישא ומפקא ליה הא כי אתא היקישא לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים הוא דאתא ועוד מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר חשוב הוא והא אמרינן התם לכך יצאו כלים למשהו אלמא לא חשיבי מחטים ועוד בהדיא אמרינן התם איפכא מה כסף דבר חשוב אף[ע] כלים דבר חשוב וכסף כי אתא להך דרשא אתא: **הפורט סלע ממעות מעשר שני.** מסקנא דב"ש אומר בכל הסלע מעות כו'. ומיהו שמעינן מינה שחילל תחילה המעשר בפרוטות של נחושת ועתה בא לפרוט בהן סלע: **ונתן הכסף וקם לו.** דכתיב[פ] ויסף חמשית כסף ערכך עליו וקם לו: **שחללו על הפרוטה מחולל.** דאין אונאה להקדש[צ] דכתיב (ויקרא כה) איש את אחיו ואשמועינן שמואל דכי היכי דאימעיט מאונאה אימעיט נמי מביטול מקח: **כסף כסף.** גמר פדיון הקדש מפדיון מעשר אבל שאר כסף שבתורה לא יליף מיניה דלא דמו ועוד דהכא כספים יתירא כתיבא: **כסף קצוב הוי כסף צורי.** וכסף קדושין אינו קצוב ולא איירי ביה רב אסי כלל: **קצוב.** שנאמר בו כמה כגון חמשים של קנס ושלשים של עבד ומאה של מוציא שם רע שנאמר בהן שקלים ונאמר חשבונו: **בשקל הקודש במנה צורי.** שקל הקדש שיש בכ"ה שקלים מנה צורי: **ושל דבריהם איצטריכא ליה דלא תנן.** כמה הוי ואשמועינן דהוא כסף מדינה: **כדתנן התוקע כו'.** כלומר היכא[ק] מצינו כסף דבריהם כדתנן כו': **התוקע לחבירו.** באזנו לשון רבינו הלוי. ורבינו הזקן למדנו שהכהו אצל האוזן: **נותן לו סלע.** כך שיערו דמי בושתו לאדם בינוני. ואשמועינן רב אסי דלא תימא האי סלע ד' זוזי סלע צורי אלא פלגא דזוזא שמיני שבסלע צורי: **איסתירא.** סלע פלגא דזוזא והוא סלע מדינה: **כדחזקיה.** לקמן בפירקין (דף יד:) דקתני גבי עבד עברי קונה את עצמו בגירעון כסף שמחשב עם אדוניו כשבא לפדות את עצמו בכך וכך לקחתני ולא היה לך לשעבדני אלא שש שנים נמצאת קונה עבודתי לשנה בכך וכך חשוב כמה שנים עבדתיך ולא מכסף מקנתי דמי עבודת שנים הללו וטול השאר ואמרינן מנא ה"מ ואמר חזקיה והפדה ולא כתיב ונפדית משמע שאף אדוניה מסייע בפדיונה וזהו שמגרעת פדיונה ויוצאת אלמא אין אמה העבריה נקנית בפחות מדינר: **אי אמרת בשלמא וכו' מפרוטה מאי מגרעה.** שתתן לו שוה כלום. ולקמיה מסיק מילתיה[ת] ואמר וקידושי אשה לב"ש מאמה העבריה נפקא ליה וכו' אלא דפרכיה גמרא ולא שבקיה לאסוקי למילתי':

לא

והרי טענה וכו'. פ"ה מדקתני שתי כסף ש"מ קרא לאו דוקא קאמר כסף אלא אממונא בעלמא קפיד וכיון שלא פירש כמה לא מסרו אלא לחכמים ולא קים להו לאשבועיה בבציר מהכי דאי קרא כסף דוקא קאמר נהי דמעה היא מטבע הפחותה שבצורי מיהו שתים מנא להו ומשני מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב כלומר שיהיו שוין שתי כסף ולאפוקי ממ"ד טענו שני מחטין חייב בהודאת אחת מהן לכך יצאו כלים למשהו כלומר שיתחייב עליהן בכל שהוא ורבותינו מפרשים שהדינר הוי מטבע הפחות שבצורי ופריך מדקתני שתי כסף שהם מעות ולא קתני שני דהוי משמע שני דינרין ותירץ מה כלים דבר חשוב אף כסף דבר חשוב ומעה דבר חשוב[א] ולדידי קשה בה טובא חדא א"כ דכל כסף האמור בתורה הוא דינר היכי אתיא הך היקישא ומפיק לה הא כי אתא היקישא לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים הוא דאתא ועוד מאי קאמר מה כלים דבר חשוב וכי מחט דבר חשוב הוא והא אמר לכך יצאו כלים למשהו אלמא לא חשיבי מחטין ועוד בהדיא אמר התם איפכא מה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב וכסף כי אתא להך דרשה אתא עכ"ל ור"י הקשה על פי' רש"י כיון דמטבע פחות שבצורי היא מעה היכי שייך כלל למימר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר[ב] ה"ל למימר אמעה שהוא מטבע פחות שבצורי דבשלמא לקמן (דף יב.) דאמר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר היינו בתר דאשכחנא דפרוטה הוי שפיר כסף לגבי אמה העבריה[ש] וכיון דאפיקתיה מפרוטה דהוי כסף אוקמוה אדינר דהוי דבר חשוב אבל השתא דאמר דבצורי ליכא פרוטה אלמא מטבע פחות שלהן היינו מעה נהי נמי דאפיקתיה מפרוטה אדינר אמאי מוקמת ליה אמעה הוה לן לאוקמא ועוד קשה דפי' דאתא לאפוקי ממ"ד טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן דחייב דהא בפ' שבועת הדיינים (דף לט: [ר]) משמע דהך דרשה דמה כסף דבר חשוב אתי אליבא דשמואל דלרב סבירא ליה כסף כי אתא לכפירה הוא דאתא לכן נראה לר"י כמו שפי' בשם רבותיו דדינר הוי מטבע הפחותה שבצורי ומה שהקשה רש"י דאי כל כסף האמור בתורה דינר היכי אתיא הקישא ומפקא ליה הא כי אתא הקישא לאשמועינן מה כלים שנים אף כסף שנים אתא נראה דלא קשה (ב) ליה מידי דהא אין היקש למחצה וכי היכי דגמרינן מיניה שנים גמרינן מיניה נמי דבר חשוב ומה שהקשה וכי מחט דבר חשוב הוא הא אמרי' התם לכך יצאו כלים למשהו הא נמי לא קשה דאפי' מחט יש בו חשיבות גדול שראוי לעשות בו מלאכה גדולה והא דקאמר התם יצאו כלים למה שהן לאו דוקא למה שהן אלא לאפוקי דלא בעינן שיהא הכלי שוה מעה אך שיהא שוה פרוטה ומ"מ חשיבות גדול יש שראוי לעשות בו מלאכה גדולה ומה שהקשה דבשבועות גרסי' איפכא הא נמי לא קשיא מידי דהתם היינו לשמואל דלא איצטריך ליה כסף למידי אחרינא ודריש ליה התם ללמד על כלים דבעינן דבר חשוב אבל הכא אתא אליבא דרב דמוקי כסף לכפירה ולדידיה תרוייהו דרשות נפקי מכלים שנים ודבר חשוב ומיהו לפי' זה דאמר דבצורי ליכא מעה קשה דהא כתיב (ויקרא כז) עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרים מעין אלמא היתה מעה בימי משה בכסף שבתורה ואומר ר"ת דגרה לא הוי מעה אלא משקל היה בימי משה שהיה שוה מעה ושוב עשו ממנו מטבע וקראוהו מעה[ג]:

רב

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"ג מהל' טוען ונטען הל' א ג סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן פח סעי' א:

צט ב מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה ח סמג עשין קלב:

ק ג מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה ו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סימן שה סעיף א:

קא ד מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה א סמג עשין סז:

קב ה מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הלכה א סמג עשין לג:

קג ו מיי' שם פ"ג הל' א סמג לאוין פז ועשין נה:

קד ז מיי' פ"ג מהל' חובל ומזיק הל' ט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף מא:

קה ח מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף מב:

מסורת הש"ס

א) שבועות לח: בכורות נ: ב"מ נה, ב) [שבועות לט:], ג) [מעשר שני פרק ב מ"ט], ד) [ברש"י כסף כסף ריבה, וכ"ה בבכורות נ ע"ב. ועיין רש"ש], ה) ב"מ נז. בכורות כה. נ: מעילה יד: תמורה כז: ערכין כט, ו) [בבכורות נ: איתא יליף קודש קודש ממעשר וע"ש ברש"י], ז) [בבכורות נ: איתא ויצאה חנם אין כסף ותנן בש"א בדינר ובשוה דינר ובה"א וכו'], ח) לעיל ב, ט) בכורות מט: ע"ש, י) [נ"ל דתנן], כ) ב"ק לו: ל. בכורות נ:, ל) ענין איסתירא בכתובות סד. לג: גיטין מה: ב"מ קב: סוכה כב: בכורות נ: (ערכין כט) ב"ב קה: ב"ק לו:, מ) [לקמן יד: טז.], נ) [בשבועות לט ע"ב], ס) [שבועות מ ע"ב], ע) נ"ל כל. רש"ל, פ) [ויקרא כז, יט. ובב"מ נד ע"ב רש"י מביא מפסוק טו שם ושם הסיום והיה לו], צ) [ב"מ נו ע"א], ק) [בדפו"ר: היכן], ר) [בדפו"ר: ואומר], ש) [עיין בר"ש מדעשויא, ורש"ש], ת) [שם ד"ה מה],

תורה אור השלם

1. כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם: שמות כב ו
2. וְנָתַתָּה בַּכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יד כה
3. כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: דברים כד א
4. וַיְדַבֵּר אֶל עֶפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם הָאָרֶץ לֵאמֹר אַךְ אִם אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת מֵתִי שָׁמָּה: בראשית כג יג
5. אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לוֹ יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָהּ: שמות כא ח

גליון הש"ס

גמ' ושל דבריהם כסף מדינה. עיין כתובות דף סז ע"א תוד"ה אמר אביי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מפרוטה מאי מגרעה: (ב) תוס' ד"ה והרי וכו' דלא קשה ולא מידי דהא אין היקש:

מוסף רש"י

והרי טענה. שאדם טוען לחבירו כך וכך מסרתי לך (בכורות נ:). **שבועת הדיינין.** שהדיינים משביעין ע"י הודאת מקצת הטענה, שלימדוה מאשר יאמר כי הוא זה (שמות כב) (שבועות לח:). **הטענה.** שהשבועה באה על ידה לא תהא פחות משתי כסף (שם). **שתי כסף.** שתי מעות כסף, דהא שתי לשון נקבה היא והן שליש הדינר (שם). **וההודאה.** שמחייבתו לישבע, לא תהא פחות מפרוטה, ובגמ' פליגי רב ושמואל בפרוטה זו, אם מתוך שתי כסף של טענה היא, או צריך שתהא טענת הכפירה של כסף שתי מעות כסף לבד פרוטה של הודאה (שם). **אף כסף שנים.** [illegible] ועלה קאי כי הוא זה (שבועות לט.). **ומה כסף דבר חשוב.** ומעה כסף הוי חשוב, אף כלים דבר חשוב. ולא כל דהו ממש (בכורות נ:). **הפורט סלע ממעות מעשר שני.** מדמי מעות מעשר שני, שהיו לו פרוטות ורוצה להחליפן בסלעים כסף [להעלות לירושלים (ב"מ מה.)] מפני משוי הדרך, והתם תנן בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות כו', ומיהו שמעינן מינה דמכר המעשר בפרוטות וכתיב ונתת בכסף (בכורות נ:). **כסף הכסף ריבה.** תלתא זימני כתיב התם כסף, ונתת הכסף, וצרת הכסף, וריבה כל מילי (שם). **על שוה פרוטה.** והיינו נחשת (שם). **מחולל.** כדאמרן דאימעוט מאונאה, וטעות נמי ליכא למימר בהו דמאן טעה (ב"מ נז.). **בפרוטה.** של נחשת (לעיל ב.). **קצוב.** דאיכא שלשים חמשים, אבל בכל הנך דפרכינן ליכא קצבה (בכורות נ:). **שלשים של עבד.** כנעני (שמות כא לב) נזק שור מועד שהרג את העבד. (לקמן יז.). שנתנה תורה קצבה שלשים שקלים (כתובות מ.). **וכולן בשקל הקדש.** דהוו עשרין מעין ואותן מעין שבמעות מנה צורי (שם מ:). **התוקע לחבירו.** המכהו כנגד אזנו, לשון מורי (ב"ק לו: ושם צ. על אזנו). ל"א תוקע ממש (שם ושם). המכה את חברו באזנו, לשון מורי בב"ק, וכאן שמעתי תוקע ממש, שתקע בפיו באזנו, וראיה ללשון מורי בב"ק (ולכן מתעתי) אל תהי בתוקעי כף (משלי כב כו) שמכין בכפם על כף חבריהם להיות ערבים בשביל אחרים (בכורות נ:). **נותן לו סלע.** משום בושת (ב"ק צ.). דמי בושתו מלבד צער ונזק ורפוי אם ישנם שם (שם לו:). **אלא מאי סלע פלגא דזוזא.** וקמ"ל רב אסי דלא תימא סלע צורי ליתיב ליה דהוא ארבע זוז, אלא סלע מדינה דהוא פלגא דזוזא, שמינית שבסלע צורי (בכורות נ:). **והפדה מלמד שמגרעת מפדיונה.** מדלא כתיב ונפדה, משמע והפדה שאף האדון מסייע בפדיונה (לקמן יד:).

מוסף תוספות

א. והשתא אתי קרא לגרועי דסגי במעה ולא בעי דינר אבל לפי המסקנא דאמרינן כסף קצוב אתי כלים לאסופי דבעינן מעה ולא סגי ליה בפרוטה. תוס' הרא"ש.

ב. הלא מעולם לא היה בכלל פרוטה אלא כסף דקרא הוא מעה שהוא המטבע הפחות שבצורי. שם.

ג. דגרה הוא משקל קטן שיש מהם עשרים בשקל ואונקלוס לפי דורו תרגם שבימיו היה מטבע ששמו מעה שהיו מהם עשרים בשקל. תוס' הרא"ש.